

Et haridus on laiale üldsusele olnud aastakümneid väärtustamata, siis on ka hariduse ja kooli ajaloo uurimine olnud põhiliselt väikese grupi entusiastide töö, kes aga kahjuks juba füüsiliselt ei jõua kõike ära teha. Allakirjutanul on teada, et meie rajoonis on sellised entusiastid Helja Heldema, Hjalmar Roomäe, Mare Rohi, Lembitu Varblane, Kalev Tarkmeel ja hiljuti manalateele läinud Voldemar Pihlau. Andku need, kes nimetamata, andeks, kõik nimed ja tööd pole lihtsalt teada.

Tehtut on aga tõesti väga vähe. Valgeid laiike Läänemaa koolide elus on enam kui küllaga.

Eestis on juba 21 aastat kodu-uurijate peres edukalt tegutsenud koolinoored. Meie rajoonis on registreeritud alates 1971. aastast 228 õpilasuurimust. Nende hulgas on olnud

väga häid ja kõrgetasemelisi töid. Kooliteemat on käsitletud 61 töös ja kahjuks just selles valdkonnas ei vasta peaaegu pooled veel kodu-uurimusliku töö nõuetele.

Haapsalu I Keskkoolis on uuritud õpetajate Hilja Alliku, Ellinor Merima ja Ilona Aasvere juhendamisel kooli ajalugu, kogutud materjali direktoritest Etkar Anepaiost, Villem Treimannist, Olaf Keinastest, õpetajatest Helga Karriisist ja Tõnu Paometsast, heliloojast ja pedagoogist Cyrillus Kreegist. Nende puhul oleks vaja uurimistööd jätkata, sest palju on veel kirja panemata, läbi uurimata. Kool ja inimesed on aga seda väärt, et ka järgmised põlvkonnad aastakümnete pärast võiksid lugeda sellest, mida, kuidas ja kelle poolt on tehtud. Kulamaa keskkoolist on aastate jooksul tulnud häid õpilasuuri-

musi, kahjuks ei kuulu nende hulka oma kooli kohta kirjutatud tööd. Lihula Keskkoolis on õpetaja Heljo Aule juhendamisel alustatud oma kooli lõpetanute edasise käekäigu uurimist, kaante vahele on jõudnud 8-st lennust koostatud tööd. Selles koolis on tema pika ajaloo vältel töötanud palju väljapaistvaid õpetajaid, kuid kahjuks ei ole seal jõutud ühegi vastava uurimistööni. Ei saa ju kodu-uurimistööks veel nimetada intervjuud õpetajaga või uuritava oma-käelisi mälestusi. Muidugi on ka selliselt kogutu väärtus, eriti inimeste endi kirjutatud mälestused. Uurimistöö koostamiseks on aga vaja kasutada kõiki olemasolevaid allikaid. Kooliajalugu on laiali kroonikates, säilinud dokumentides, ajakirjanduses, inimeste mälus. Võib-olla see hajutatud on üheks põhjuseks,

ESILEKUUNDIVAMAID ÕPILASTE KIRJUTATUD KODU-UURIMUSLIKKE TÖID.

- * Haapsalu 8-klassilise kooli õpilaste Heiki Roletski «Haapsalu linna Wiedemanni tänava koolid» (valminud 1988), Tarmo Priki, Benno Aguri ja Kalev Tanna «Haapsalu koolide topograafia» (1983).
- * Taebla keskkooli õpilaste Margit Terasse ja Andrus Posti tööd Eesti NSV teenelistest õpetajatest Enda Põllust (1981) ja Margit Ilvesest (1983).
- * Haapsalu pioneerimaja kodu-uurijate ringi liikmete kollektiivne töö «Haapsalu rajooni vanempioneerijuhtide kaader 1944—1982» (1984) ja muuseumisõprade ringi liikmete Evelin Kirilova ja Merle Tõiste «Ajalehe «Säde» korrespondendid Haapsalu rajoonis» (1988) ning Signe Heldema «Kabealane tegevus Taebla keskkoolis aastail 1978—1988» (1989).
- * Haapsalu I keskkooli õpilaste Varje Lõpu ja Ülle Heeringa koostatud «Näidismuusikateater «Põialpoiss»» (1979).
- * Oru 8-klassilise kooli õpilaste Varje Ledise ja Anu Nottoni «Oru kool — 75» (1978).
- * Martna 8-klassilise kooli ajalooringi kollektiivne uurimus «Martna kool 1940—1941» (1982).
- * Noarootsi 9-klassilise kooli õpilase Ulla Belovasi töö «Koolihariduse algus Noarootsis» (1989).
- Nimetatud töid on juhendanud õpetajad Mare Rohi, Lehti Dorch, Viive Etverk, Helja Heldema, Hilja Allik, Helga Mäilo, Helgi Reiles, Laine Belovas.

miks meie õpilased on nii vähe uurinud oma kooli ja õpetajate lugu. Teine väga oluline põhjus on kahtlemata see, et tänases koolis on vähe asjat huvitatud juhendajaid, eriti nooremate hulgas.

Hea tahtmise juures saab aga palju ära teha. Seda näitas rahvapäriruse võistlusele hästi reageerinud Vatla kooli õpilaste töö. Et võistluse teemaks oli kool, siis kirjutasid õpilased üles oma vanemate ja vanavanemate mälestusi koolist ja õpetajatest. Kui palju huvitavaid ja erinevaid mälestusi ühest ja samast koolist, ühest ja samast õpetajast! Aga seda just ongi tarvis. Kui niisugusele tööle haa-

rata kaasa kõik õpilased, lapsevanemad, ümbruskonna elanikud, saaksime kokku suure ja tänuväärse materjali. Samuti võib talitada kõikide muude enam kättesaadavate allikatega. Asjaliku juhendamise korral ei ole siis korrekse kodu-uurimistöö kirjutamine enam kõige raskem töö.

Et leida oma juured, luua side olnu ja oleva vahel, väärtustada haridus, selleks on kõige enam vaja missioonitunnet, isiklikku vastutust ja tahet. Tunnistagem ausalt, sellest on meil kõigil puudu. Mõelgem siis juubelipäevadel üheskoos ja igaüks eraldi oma kohast hariduse ajaloo uurimisel ja kirjapanemisel.

Viive ETVERK